

Boche and Bolshevik

(In Armenian)

By
Mrs. Nesta Webster
and
Herr Kurt Kerlen

Introduction, Preface, Translation, Annotation

By
Edic Baghdasarian

Armenian Research Center

ISBN: 978-1-990573-49-1

www.Edic-Baghdasarian.com

Toronto 2025 Canada

ԲՈՉԵ և ԲՈԼՇԵՎԻԿ

ՆԵՍՏԱ ՎԵԲՍՏԵՐ

և

ԿՈՒՐՏ ԿԵՐԼԵՆ

Նաև

Պիտեր Բեքվիթի հավելվածը՝
«Բոլշևիկյան գործունեությունը Ամերիկայում»

Առաջաբանը, Ներածությունը, թարգմանությունը
և ծանոթագրությունները՝

Էդիկ Բաղդասարյանի

Հայկական Ուսումնասիրությունների Կենտրոն

ԲՈԶԵ և ԲՈԼՇԵՎԻԿ

ՆԵՍՏԱ ՎԵՐՍՏԵՐ

և

ԿՈՒՐՏ ԿԵՐԼԵՆ

Նաև

Պիտեր Բերվիթի հավելվածը՝

«Բոլշևիկյան գործունեությունը Ամերիկայում»

Առաջաբանը, Ներածությունը, թարգմանությունը և ծանոթագրությունները՝

Էդիկ Բաղդասարյանի

Հայկական Ուսումնասիրությունների Կենտրոն

ISBN: 978-1-990573-49-1

www.Edic-Baghdasarian.com

Տոբոնտո – 2025 - Կանադա

Բովանդակություն

Առաջաբան.....	7
Առաջին Մաս.Տիկ. Նեստա Վերստեր.....	25
Գերմանիայի թաքնված ձեռքը.....	25
Թոզ փչեց Դաշնակիցների աչքերին.....	25
Կոկոդիլոսի արցունքներ.....	27
Ոչ Հանկարծակի մանևր.....	28
Պատերազմից առաջ.....	29
Բոլոր Գերմանական Գործակալները.....	31
Հրեա և Պրուս.....	32
Ընտրելով Կարմիր Առաջնորդներին.....	33
Հեռատեսական մի քաղաքականություն.....	34
Ամուր-հաստատված Դավադրություն՝.....	36
Դոյչե Բանկը և Կոմունիզմը.....	36
Արտահանման Հոդված.....	37
Հետաքրքրական նմանություն.....	39
Բոլշևիզմի հերթական նպատակը.....	41
Շքեղ կյանք.....	42
Ավերված Ռուսաստան.....	43
Թաքնված ձեռքը.....	44

Երկրորդ Մաս. Հերր Կուրտ Կերլեն	46
Լյուդենդորֆի պատասխանատվությունը	46
— Լենինը Նրա Գործակալը ՉԷ.....	46
The Morning Post-ի Ներածական Մեկնաբանություն.....	46
Երկու գերմանացիների պատասխանը տիկին Վերստերին	48
Գրեց՝ Կուրտ Կերլենը	48
Կերենսկին՝ Լենինի գործիք.....	50
Պատերազմից առաջ	53
Հրեական նպատակները — գերմանական	55
թաքնված ձեռքը՝ Լիխնովսկի.....	55
Վեց պատճենները.....	57
«Անգլիական ոսկու տակառներ»	59
Բոլշևիզմի վերջնական նպատակը	62
Ռապալոյի պայմանագիրը	64
«Հրեմանիա»	66
Երրորդ Մաս. Գրեց Տիկ. Վերստերը	70
Գեն. Լյուդենդորֆը պատասխանել է.	70
— Լենինը որպես գերմանական գործակալ.....	70
Կարեվոր բայ	72
Պատասխանատու մարդիկ	75
Հրեաների գործը	77
Ձանքեր ուղղված Բրիտանական կայսրության ջախջախման համար - իրական նպատակը	79
Կենսական տարբերություն.....	82
«Ազատ» Ռուսաստան	84

Որոշ հարցեր Գերմանիային	88
Ի՞նչ է սպիտակ մարդը	90
Չորրորդ մաս -Յրեական Ազգայինականությունը ԱՄՆ-ում — Իր սոցիալիզմի ծրագիրը	93
Պարոն Փետերբեկվիթի Հավելվածը.....	93
Գերմանիայի իսկական կառավարողները	96
Գործունեությունը Ամերիկայում	99
Կապիտալիստական Կենտրոնացում	102
Պոպագանդա սոցիալական դաշտում	105
Վաղ «Գերմանական» ագրեսիա	106
Սոցիալական ապահովագրության սխեմերը	110
Առաջացող գործակալ	113
Սիստևի փաստաթղթերը.....	118
Օսվալդը և Յրեաները.....	120
Գալիք պատերազմը	122
Ներկա իրավիճակը	125

Հավելված Ա 128

Հատվածներ Աշմուն Բրաունին տված Կոմս Յենրիխ ֆոն Բերնստորֆի հարցազրույցից	128
Հրատարակվել է Evening-Star-ում, վաշինգտոն,	128
18 հունվարի, 1914 թ.	128

Հավելված Բ 132

Աշխատանքային օրենսդրության համար ամերիկյան
ասոցիացիայի հրաժարական նամակ՝ գրված պարոն Սամուել
Գոմպերսի կողմի աշխատանքի ամերիկայի ֆեդերացիայի

Կողմից:.....	132
Հավելված Գ 135	
Հավելված Դ 143	
«Նյու Յորք Թայմս» Օգոստոսի 28, 1922 Թ.	143
Հավելված Ե 144	
«Նյու Յորք Թայմս», օգոստոսի 26, 1922 թ.	144
ՎԵՐՋ	145

Առաջարան

Էդիկ Բաղդասարյան

Մինչ այժմ տողերիս հեղինակը հրատարակել է բազմաթիվ նյութեր թե՛ Հայոց ցեղասպանության, թե՛ Հրեաների և թե՛ Թուրքերի մասին՝ ներկայացնելով այդ նյութերի մասին պատմաբանասիրական և գիտական մանրամասնություններ¹:

Մեր հետազոտությունների ընթացքում հանդիպել ենք բազմաթիվ կարևոր և հետաքրքիր հրատարակումների, որոնք ուղղակիորեն կամ կողմնակի վերաբերում են Մեր Հայերիս, հրեաներին, և համաշխարհային մակարդակող կարևոր պատմական երևույթներին, մանավանդ նրանք, որոնք ինչ-որ կերպ առնչվում են հրեաներին, նաև նրանց շատ նշանակալի դերին այդ իրադարձություններում:

Անկասկած, հրեաները համարվում են աշխարհի ամենաքննարկելի ժողովուրդներից մեկը: Այսօր, համարեա անհնար է ուսումնասիրել և վերլուծել մասնավորաբար Միջին Արևելքի ժողովուրդների, ազգերի, էթնիկական զանազան խմբերի հասարակական-քաղաքական, հասարակական-տնտեսական և հասարակական-մշակութային պատմությունն ու ներկա իրավիճակը՝ առանց ի նկատի ունենա-

¹ - Տեսնել մեր պաշտոնական կայքէջը՝ www.Edic-Baghdasarian.com:

լով թե այդ տարածաշրջանի, և թե համաշխարհային մակարդակով Հրեաների ակնառու դերակատարությունն ու հսկայական ներդրումը, լինի այդ դրական կամ բացասական, իհարկե նկատի առնելով տարբեր մոտեցումները այդ փոքրթիվ, սակայն մեծ ժողովրդի հանդեպ:

Մենք մեր նախկին բազմաթիվ աշխատությունների իսկական մասը հատկացրել էինք Հայ ժողովրդի պատմության զանազան դրվագներին, իսկ այդ բնագավառներին առնչվող հետազոտություններ էինք կատարել մի շարք այլ թեմաներով, որոնցից մի քանիսը վերաբերվում էին Հայերի ու Հայաստանի հարևան ազգերի ու ժողովուրդների պատմությանը, որոնցից կարելի է հիշատակել այսպես կոչված «Ազերիներին»², Քրդերին³, Թուրքերին⁴, Պարսիկներին⁵ հատկաց-

² - Էդիկ Բաղդասարյան, “Աղվանք,Ադրբեջան, Ծավալապաշտություն, Ոճրագործություն”, Տորոնտո, Հայերեն,2014: և Անգլերեն՝ Edic Baghdasarian, “Aran,Azerbaijan, Expansionism and Crime”, in English, Toronto, 2016.

³ - Էդիկ Բաղդասարյան, “Արարատյան Հանրապետություն”, Պարսկերեն, Տորոնտո, 2016.

⁴ - Էդիկ Բաղդասարյան Թուրքերի ծագումը, Պարսկերեն, Երկու հատորով, Հատոր 1 և 2, Տորոնտո, 2020.

منشاء ترکان - به فارسی - دردو جلد – جلد ۱و۲- تورونتو ۱۳۹۸ (2020)

⁵ - Էդիկ Բաղդասարյան, “ Հայ-Իրանական պատմական առնչությունները, Հինգ հատորով, հատոր 1, Հայ-Իրանական պատմա-քաղաքական հարբերությունները, Պարսկերեն, Տորոնտո,, 2018.

تاریخ مناسبات تاریخی ارمنستان و ایران در ۵ جلد، جلد ۱ ، تاریخ مناسبات سیاسی ارمنستان و ایران ، فارسی، تورونتو ۱۳۹۷. (2018)

Հայ-Իրանական պատմական առնչությունները, Հինգ հատորով, հատոր 2, Հայ-Իրանական լեզվական կապերը, Պարսկերեն, Տորոնտո,, 2018.

تاریخ مناسبات تاریخی ارمنستان و ایران در ۵ جلد، جلد ۲ ، تاریخ مناسبات فرهنگی ارمنستان و ایران، زیانهای ایرانی و ارمنی ، فارسی، تورونتو ۱۳۹۷. (2018)

Հայ-Իրանական պատմական առնչությունները, Հինգ հատորով, հատոր 3, Հայ-Իրանական գրական կապերը, Պարսկերեն, Տորոնտո,, 2018.

ված աշխատություններ:

Այսպես էլ անհրաժեշտ համարեցինք նաև ուսումնասիրել Հրեաների բազմադարյա պատմությունը, թեև շատ հակիրճ ու ամփոփ, որը անխոսափելիորեն դարձավ երու հատորները:

Հայ և Հրեա ժողովուրդները ունեն բազմաթիվ նմանություններ՝ պատմական, հասարակական և մշակութային բնագավառներում, և նույնպես ունեն իրարից զանազանվող հատկանիշներ ու դրվագներ: Հրեաներն էլ հայերի նման ցրված են աշխարհով մեկ: Ինչպես հայերի հարաբերությունները զանազան ազգերի հետ՝ նույնպես էլ հրեաների պատմությունը տարբեր երկրներում և նրանց շփումներն ու փոխադարձ ազդեցությունները մյուսների հետ հետաքրքրական նյութ է: Հրեաները չափազանք մեծ և կաևոր դեր են ունեցել և ունեն ազգային, ժողովրդական և միջազգային շատ ազդարեցներում: Նրանք էլ մեզ հայերիս նման ունեն բազմահազարամյա պատմություն: Հրեաները հուդայական կրոնին են հետևում, սակայն բոլոր հրեաները չեն պատկանում

تاریخ مناسبات تاریخی ارمنستان و ایران در ۵ جلد، جلد ۳ ، تاریخ مناسبات ادبی ارمنستان و ایران، فارسی، تورونتو ۱۳۹۷. (2018)

Հայ-Իրանական պատմական առնչությունները, Հինգ հատորով, հատոր 4, Հայ-Իրանական բանահյուսություն և հավատալիքներ, Պարսկերեն, Տորոնտո,, 2018.

تاریخ مناسبات تاریخی ارمنستان و ایران در ۵ جلد، جلد ۴ ، تاریخ مناسبات فرهنگی ارمنستان و ایران، فرهنگ عامیانه، فارسی، تورونتو ۱۳۹۷. (2018)

Հայ-Իրանական պատմական առնչությունները, Հինգ հատորով, հատոր 5, Իրանահայ մշակույթ, Պարսկերեն, Տորոնտո,, 2018.

تاریخ مناسبات تاریخی ارمنستان و ایران در ۵ جلد، جلد ۵ ، تاریخ فرهنگی ارمنیان ایران، فارسی، تورونتو ۱۳۹۷. (2018)

մեկ էթնիկական խմբի, հրեաները կարող լինել Իսրայելցի-պաղեստինցի, սևամորթ աֆրիկացի, դեղին ազգին պատկանող էթնիկական խմբերի անդամ, լինել խաղարների շառավիղներ և այլ, և այլն:

Այդուամենայնիվ, հողագնդի վրա ապրող բոլոր մարդիկ ի սկզբանե արժանի են մարդկային հարգանքի, իրավունք ունեն ազատ ապրել, ազատ արարել, մասնակցել համաշխարհային քաղաքակրթության զարգացմանը և այլն: Հրեաների ներդրումը այդ տեսանկյունից անհերքելի է: Սույն աշխատության հաջորդ էջերում ներկայացվել են նրանց հասարակական, մշակութային ու գիտական մեծ ուժն ու ներդրումը աշխարհի պատմության մեջ՝ մասավորապես Անգլիայում և Ռուսաստանում:

Հայ և հրեա ժողովուրդները անցել են պատմական դաժան ուղի, հազարավոր տարիներ երկուսն էլ ենթարվել են ազգային, կրոնական, հասարակական և քաղաքական բռնաճնշումների, զրկանքների, հալածանքների և ամենասարսափելին այն է որ 20-րդ դարում երկուսն էլ անցել են ցեղասպանության անմարդկային դաժան ուղին: Եվ այդ պատճառով նրանք արժանի են շատ ավելի ընդարձակ ապահով կյանք վարելու հնարավորությանը, իսկ երբ աշխարհը նրանց չի տրամադրում այդ առիթն ու պահը, և քանի որ աշխարհում միշտ էլ գործել և գործում է «Ուժը արդարություն է» (*Might is Right*) սկզբունքը, նրանք իրավացի են դիմելու այդ սկզբունքին՝ իրենց գոյությունը, մարդկային արժանապատվությունը, ազգային-էթնիկական արժեքները պահպա-

ներու և զարգացներու ուղղութիւնով:

Մենք հավատում ենք, որ տյալ ժողովուրդ առաջին հերթին ինքն է պատասխանատու իր կյանքի բոլոր բնագավառների իրադարձութիւնների ծավալմանը, ապա որտաքին ազդեցութիւններն ու միջամտութիւնները: Ուստի նրանք են բախտավոր, որոնք ունեն ազգային ծրագիր, իրենց ներկա և ապագա սերունդներին ապահովելու համար ավելի բարգավաճ, ու ապահով կյանք ու հեռավոր կանաչ հորիզոններ: Այդ առումով հրեաները չափազանց առաջ են անցել աշխարհի շատ այլ ժողովուրդներից:

Ներկա աշխատութիւնը (1923, Նյու Յորք, Բեքվիթ ընկերութեան հրատարակչութիւն) պատկանում է Տիկին Նեստա Վեբստերին և Պրն. Կուրտ Կերլենին:

Տիկին Վեբստերը ծանոթացման կարիք չունի ամերիկացի ընթերցողներին, սակայն հետևյալ էջերում կներկայացնենք նրան մեր հայ ընթերցողներին: Նրա պատմաբանի կարգավիճակը ձեռք է բերվել «Շեալիե դե Բուֆեր», «Ֆրանսիական հեղափոխութիւն» և «Համաշխարհային հեղափոխութիւն» գրքերի շնորհիվ, որոնք բոլորն էլ լայն վաճառքի են հասել այդ երկրում: Նրա տունը Լոնդոնում էր:

Հեր Կերլենը բավարական հիտլերականների՝ Գերմանիայի ֆաշիստների խոսնակն էր: Նա իսկական գերմանացի հայրենասեր էր և ապրում էր Նեվորպոմմերնում:

Նոր Արևմտյան Պոմերանիա կամ Նոր Հիթեր Պոմերանիա (գերմ . `Neuvorpommern կամ Neu-Vorpommern) Արևմտ-

յան Պոմերանիայի մի մասն էր, որը Շվեդիայից Պրուսիային անցավ 1815 թ. Վիեննայի կոնգրեսի պայմաններով :

Նոր Արևմտյան Պոմերանիայի տարածքը համապատասխանում էր Շվեդիայի Պոմերանիայի ավելի վաղ շրջանի այն տարածքին, որը մնացել էր 1720 թվականին Ստոկհոլմի պայմանագրից հետո. Այսպիսով, այն ընդգրկում էր Արևմտյան Պոմերանիան Պենեից հյուսիս, ներառյալ Ռյուգեն կղզին: Օգտագործվել է նաև Նոր Արևմտյան Պոմերանիա և Ռյուգեն (*Neuvorpommern und Rügen*) անվանումը , որն ընդգծել է Ռյուգենի տարածքը: Դեռևս 1720 թվականին Շվեդական Պոմերանիայի տարածքը, որը հանձնվել էր Պրուսիային, կոչվում էր Հին Արևմտյան Պոմերանիա (*Alt-vorpommern*):

Իր հատուկ կարգավիճակի աստիճանական կորստով Նոր Արևմտյան Պոմերանիա անվանումը նույնպես անսովոր դարձավ:

Պարոն Բեքվիթն այն մարդու գրչանունն է, ով երկար ժա-

մանակ պայքարել է անհատականության համար՝ ի տարբերություն կոլեկտիվիզմի, Ալեքսանդր Համիլթոնի կողմից ստեղծած սահմանադրության՝ ի տարբերություն Թոմաս Զեֆերսոնի սահմանադրության և հանուն ներկայացուցչական հանրապետական կառավարության՝ ի տարբերություն մաքուր ժողովրդավարության: Նա ապրում էր Նյու Յորքում:

Նեստա Հելեն Վերստերը (ծնվ. Բեան, Հյուսիսային Լոնդոն Trent Park- օգոստոսի 24, 1876 - մայիսի 16, 1960 թ.): Վերստերը ծնվել է 1876 թվականին, Հյուսիսային Լոնդոնի Թրենթ Պարկում, վեհաշուք տանը, Թոբերտ Կուպեր Լի Բեանի և էմմա Ֆրենսիս Շաթլվորթի կրտսեր դուստրն էր: Նա կրթություն է ստացել Վեսթֆիլդի քոլեջում, որն այժմ հանդիսանում է Քուին Մերիի Լոնդոնի համալսարանը: Երբ նա չափահաս դարձավ, նա ճանապարհորդեց աշխարհով մեկ՝ այցելելով Հնդկաստան, Բիրմա, Սինգապուր և Ճապոնիա: 1904 թվականին նա ամուսնացել է Հնդկաստանում բրիտանական ոստիկանության տեսուչ Արթուր Թեմփլեր Վերստերի հետ:

Նա անգլիացի հեղինակ էր, ով վերակենդանացրեց դավադրության տեսությունները Իլյումինատի մասին: Նա պնդում էր, որ գաղտնի ընկերության անդամները օկուլտիստներ էին, որոնք ծրագրում էին կոմունիստական համաշխարհային տիրապետությունը հրեական կաբալայի, մասոնների և ճիզվիտների միջոցով: Նա այդ խմբին մեղադրեց իրադարձությունների համար, ներառյալ Ֆրանսիական հեղափոխությունը, 1848 թվականի հեղափոխությունը, Առա-

ջին համաշխարհային պատերազմը, և բոլշևիկյան հեղափոխությունը: Նրա գրածն ազդել է ավելի ուշ դավադրությունների և գաղափարախոսությունների վրա, ներառյալ ամերիկյան հակակոմունիզմը (մասնավորապես, Զոն Բիրչի միությունը) և միլիցիայի շարժումը :

1920թ.-ին Վերստերը դարձավ *The Jewish Peril*- ի հեղինակը (Հրեական վտանգ), որը *London Morning Post*-ում հոդվածների շարք էր և կենտրոնացած էր «Սիոնի երեցների արձանագրությունները» փաստաթղթի վրա, մի փաստաթուղթ, որի իսկույունը հարցականի տակ են դրում որոշ պատմաբաններ: Այս հոդվածները կազմվել և հրատարակվել են նույն թվականին գրքի տեսքով՝ «Աշխարհի խռովության պատճառը» վերնագրով: Վերստերը պնդում էր, որ Սիոնի երեցների արձանագրությունների իսկույունը «բաց հարց» էր: Մինչ Երկրորդ համաշխարհային պատերազմը, Վերստերը ներգրավված էր բրիտանական ֆաշիստական խմբերում:

Ֆրանսիական հեղափոխության թեմայով նրա առաջին գիրքը «Շեվալիե դը Բուֆլերն» էր, որին հաջորդեց «Ֆրանսիական հեղափոխությունը, ուսումնասիրություն ժողովրդավարության մեջ», որտեղ նա վերագրում էր մասոնության շուրջ հիմնված դավադրությունը՝ որպես Ֆրանսիական հեղափոխության պատասխանատու: Նա գրել է, որ «գերմանական մասոնների և իլլումինատների օթյակներն այսպիսով այն աղբյուրն էին, որտեղից բխում էին այն բոլոր անարխիկ սխեմաները, որոնք ավարտվեցին ահաբեկչությամբ»:

յամբ, և Ֆրանկֆուրտ-ամ-Մայնում մասոնների մեծ ժողովում էր, Ֆրանսիական հեղափոխության սկսվելուց երեք տարի առաջ, որ Լյուդովիկոս XVI-ի⁶ և Գուստավ III-ի⁷ առաջին մահը պլանավորվեց»:

Վեբստերը տարբերակել է «Մայրցամաքային մասոնությունը» և «Բրիտանական մասոնությունը»: մինչ առաջինը նրա մտքում դիվերսիոն ուժ էր, նա համարում էր վերջինիս «պատվավոր միավորում» և «օրենքի, կարգի և կանոնի ջատագով»: Անգլիայի Միացյալ Մեծ օթյակի մասոնները աջակցել են նրա գրվածքներին:

«Սիրոնի երեցների արձանագրությունները» հակասեմիտական «կեղծիքի» հրապարակումը ստիպեց Վեբստերին հավատալ, որ հրեաներն էին միջազգային դավադրության շարժիչ ուժը Համաշխարհային հեղափոխության մեջ: Քաղաքակրթության դեմ դավադրությունը նա վերածեց «հուդամասոնական» դավադրությանը միջազգային ֆինանսներում և պատասխանատու բոլշևիկյան հեղափոխության հետևում: Դրանից հետո նա դարձավ «The Patriot»-ի (Հայրենասեր) առաջատար գրողը, որը հակասեմական թերթ էր, որը ֆինանսավորում էր Ալան Պերսին:

Վինսթոն Չերչիլը գովաբանել է նրան 1920 թվականին

⁶ - Լյուդովիկոս XVI (Louis-Auguste; օգոստոսի 23, 1754 - 21 հունվարի 1793) Ֆրանսիայի վերջին թագավորն էր մինչև միապետության անկումը Ֆրանսիական հեղափոխության ժամանակ :

⁷ - Գուստավ III (հունվարի 24 1746 – 29 մարտի 1792), նաեւ կոչված Գուստավուս III , եղել է Շվեդիայի թագավոր 1771 թվականից մինչև նրա սպանությունը 1792 թվականին:

«Սիրոնիզմն ընդդեմ բոլշևիզմի. պայքար հրեա ժողովրդի հոգու համար» վերնագրով հոդվածում, որտեղ նա գրել է. «Հրեաների շրջանում այս շարժումը նոր չէ: Սպարտակ-Վայշաուպտի օրերից մինչև Կարլ Մարքսի օրերը և մինչև Տրոցկի (Ռուսաստան), Բելա Կուն (Հունգարիա), Ռոզա Լյուքսեմբուրգ (Գերմանիա) և էմմա Գոլդման (ԱՄՆ) այս համաշխարհային դավադրությունը՝ հանուն քաղաքակրթության տապալման և կասեցված զարգացման հիման վրա հասարակության վերակազմավորման, նախանձելի շարակամության և անհնարին հավասարության վրա, անշեղորեն աճում է: Այն, ինչպես ժամանակակից գրող, տիկին Վեբստերը, այնքան հմուտ ցույց տվեց, միանշանակ ճանաչելի դեր խաղաց Ֆրանսիական հեղափոխության ողբերգության մեջ:

Վեբստերը հավանում էր «կանանց ավանդական դերը և կարծում էր, որ կանայք հիմնականում պետք է ազդեն տղամարդկանց վրա, որպեսզի նրանք ավելի լավ տղամարդիկ դառնան», բայց հիասթափված էր կանանց համար բաց կարիերայի սահմանափակումներից, քանի որ նա կարծում էր, որ աշխատանքը պետք է լինի ոչ միայն փողի համար, այլ պետք է լինի նպատակային մասնագիտություն:

Նրա դավադրության տեսությունների մեծ մասը հակագերմանական բնույթ էր կրում, հաճախ դա զուգակցում էր իր հակակոմունիզմի հետ՝ պնդելով, որ գերմանացիները դաշնակցում էին Խորհրդային Միության հետ: Գաղտնի կազմակերպությունների շրջանակներում գերմանական *Vereinigung Vergewaltigter Völker* (Բռնադատված մարդկանց

լիգա) և *Druidenorden*-ը նրա մոլուցքներից էին:

Տիկին Վերստերի աշխատություններն են՝

- 1-*The Chevalier De Boufflers. A Romance of the French Revolution*՝ Ֆրանսիական հեղափոխության սիրավեպ, *EP Dutton and Company*, 1927: [առաջին տպագ. Լոնդոն Զոն Մյուրեյ, 1910. Վերատպումներ՝ 1916; 1920 թ. 1924 թ. 1925 թ. Նյու Յորք, 1926]:
- 2-Մեծ Բրիտանիայի Զենքի կոչը. կոչ մեր կանանց . Լոնդոն, Հյու Ռիս, 1914 թ.
- 3-*The Sheep Track*. Լոնդոնի հասարակության մի ասպեկտ Լոնդոն՝ Զոն Մյուրեյ (1914).
- 4-Ֆրանսիական հեղափոխություն. ուսումնասիրություն ժողովրդավարության մեջ. Լոնդոն 1919:
- 5-Ֆրանսիական տեռորը և ռուսական բոլշևիզմը . Լոնդոն, 1920:
- 6-Համաշխարհային հեղափոխություն. Քաղաքակրթութան դեմ դավադրություն, 1921, 1922, 1971, 1990:
- 7-1848 թվականի հեղափոխությունը, Քեպինջերի հրատարակություն, 2010 թ.
- 8-Համաշխարհային հեղափոխության անցյալի պատմությունը. Դասախոսություն, Վոլվիչ, Թագավորական հրետանային հաստատություն, 1921 թ.
- 9-Կուրտ Կերլենի հետ, Բոչե և Բոլշևիկ, որը հանդիսանում է Լոնդոնի *Morning Post*-ի հոդվածների շարքը , որը վերատպվել է Միացյալ Նահանգներում, Նյու Յորք, Բեքվիթ, 1923թ.:
- 10-Գաղտնի կազմակերպություններ և դիվերսիոն շարժումներ, Լոնդոն, 1924 թ., 1928, 1936, 1955, 1964, 2003:

- 11-Սոցիալիստական ցանց-Լոնդոն՝ 1926, 1933, 1989, 2000:
- 12-Ֆաշիզմի կարիքը Բրիտանիայում. Պամֆլետ No. 17 1926:
- 13-Կայսրության հանձնումը, 1931, 1972, 1973, 1990:
- 14-Համաշխարհային հեղափոխության ծագումն ու առաջընթացը. Լոնդոն 1932:
- 15-Կենդանակերպի գաղտնիքը, Ջուլիան Սթերն կեղծանունով, Լոնդոն 1933:
- 16-Գերմանիա և Անգլիա, 1938:
- 17-Լյուդովիկոս XVI-ը և Մարի Անտուանետը հեղափոխությունից առաջ, 1936:
- 18-Ընդարձակ օրեր. ինքնակենսագրություն. Լոնդոն 1949:
- 19-Մարդաշատ ժամեր. նրա ինքնակենսագրության երկրորդ մասը: Ձեռագիրը «անհետացել է իր հրատարակչության գրասենյակից»: Այն մնում է չհրապարակված:
- 20-Մարի-Անտուանետի պատասխանը (Ֆրանսերեն): Փարիզ՝ 1981:

Բոչե և Բոլշևիկ. Ռուսական հեղափոխության անձնական պատմությունը «Բոչեն և Բոլշևիկ» գիրքը համահեղինակել են Կուրտ Կերլենը և Նեստա Վեբստերը, և դա անձնական պատմություն է, որը ընթերցողներին հնարավորություն է տալիս պատկերացում կազմել մեկի կյանքի մասին, ով ականատես է եղել Ռուսաստանի հեղափոխությանը: Ինքը՝ Բոչե և Բոլշևիկ, անվանումը միավորում է երկու հակադիր գաղափարախոսություններ և ուժեր՝ Բոչե (գերմանացի զինվորների համար նսեմացնող տերմին, որն օգտագործվում էր Առաջին համաշխարհային պատերազմի ժամանակ) և Բոլշևիկ (մարքսիստական խմբակցություն, որը մեծ դեր խաղաց ռուսա-

կան հեղափոխության մեջ): Գիրքը ուսումնասիրում է.

- **Կերլենի անձնական ճամփորդությունը** . Հեղինակը կիսվում է իր փորձառություններով, մտքերով և կոնֆլիկտներով, որոնց նա հանդիպել է պատմության ամենաբուռն ժամանակաշրջաններից մեկի կեսերին կյանքի ընթացքում:
- **Պատմական համատեքստ** . Անձնական պատմությունը միահյուսված է ժամանակի պատմական համատեքստի հետ, ներառյալ Առաջին համաշխարհային պատերազմը, ռուսական միապետության տապալումը, Լենինի օրոք բոլշևիզմի վերելքը և հեղափոխության քաոսը:
- **Սոցիալական և քաղաքական փոփոխություններ** . Ռուսական հեղափոխությունը հիմնովին փոխեց Ռուսաստանի սոցիալական, քաղաքական և տնտեսական դաշտը: Բոչե և Բոլշևիկը պատկերացումներ են տալիս այն մասին, թե ինչպես են այս փոփոխություններն ազդել սովորական մարդկանց վրա՝ զինվորների, բանվորների, գյուղացիների և մտավորականների վրա:

Կերլենը, ամենայն հավանականությամբ, ներկայացնում է մի նրբերանգ հեռանկար, քանի որ մարդիկ խառը զգացումներ ունենին բոլշևիկների իշխանության նկատմամբ, ոմանք այն համարում էին բռնապետ ռեժիմի անհրաժեշտ տապալում, իսկ մյուսները դա համարում էին վտանգավոր արմատական տեղաշարժ դեպի բռնապետություն:

Ռուսական հեղափոխությունը (1917)-Այժմ, մի փոքր նախապատմություն այն իրադարձության մասին, որը ձևավորեց այս գիրքը. 1917 թվականի ռուսական հեղափոխությունը իրադար-

ձուլությունների առանցքային շարք էր, որը հանգեցրեց ցարական ինքնավարության տապալմանը և Խորհրդային Միության վերելքին: Այն սովորաբար բաժանվում է երկու հիմնական փուլերի.

1. **Փետրվարյան հեղափոխություն (1917 թ. մարտ)** . Այս հեղափոխությունը սկսվեց համատարած բողոքի ցույցերով, գործադուլներով և անկարգություններով՝ կապված սննդի պակասի, Առաջին համաշխարհային պատերազմում ռազմական պարտությունների և ցար Նիկոլայ II-ի ղեկավարության նկատմամբ ընդհանուր դժգոհության հետ: Հեղափոխությունը հանգեցրեց ցարի գահից հրաժարվելուն և ժամանակավոր կառավարության հաստատմանը, բայց Ռուսաստանում շատերը դեռ ավելի արմատական փոփոխություններ էին ուզում:
2. **Հոկտեմբերյան հեղափոխություն (նոյեմբեր 1917)** . Բոլշևիկները՝ Վլադիմիր Լենինի գլխավորությամբ հեղափոխությունը տապալեց ժամանակավոր կառավարությունը և իշխանության եկան իրենք: Սա նշանավորեց Խորհրդային Միության սկիզբը և հիմք դրեց տարիներ շարունակ քաղաքական բռնությունների, քաղաքացիական պատերազմի և Լենինի օրոք Բոլշևիկյան իշխանության ամրապնդման համար:

Հեղափոխության հիմնական գործոնները ներառում էին.

- **Տնտեսական դժվարություններ** . աղքատները տառապում էին սովից և բարձր գնաճից: Բանվոր դասակարգը բախվում էր ահավոր պայմաններին գործարաններում, իսկ գյուղացիներն ապրում էին աղքատության մեջ:

- **Ռազմական ձախողումներ** . Ռուսաստանի մասնակցութ-
յունը Առաջին համաշխարհային պատերազմին աղետալի
էր: Ռուսական բանակը մեծ կորուստներ ունեցավ, ինչը
հանգեցրեց համատարած բարոյալքման:
- **Քաղաքական դժգոհություն**. Ցարի բռնապետական կառա-
վարումը և քաղաքական բարեփոխումները չանդրադառ-
նալը շատերին դժգոհ թողեցին, հատկապես մտավորա-
կաններին, բանվորներին և զինվորներին:
- **Բոլշևիկյան գաղափարախոսություն** . Բոլշևիկները՝ Լենի-
նի գլխավորությամբ, առաջ մղեցին մարքսիստ-լենինիս-
տական գաղափարները՝ ջատագովելով կապիտալիստա-
կան համակարգի տապալմանը և սոցիալիստական պե-
տության ստեղծմանը:

Հեղափոխության ազդեցությունը

**Հեղափոխությունը հանգեցրեց Խորհրդային Միության ստեղծ-
մանը 1922 թվականին՝ բոլշևիկյան Կարմիր բանակի և հակաբոլշ-
ևիկյան Սպիտակ բանակի միջև երկար տարիների քաղաքացիա-
կան պատերազմից հետո (1917-1923):** Լենինը և ավելի ուշ Իոսիֆ
Ստալինը կամրապնդեին տոտալիտար իշխանությունը՝ սկսելով
լայնածավալ սոցիալական, քաղաքական և տնտեսական փոփո-
խություններ, որոնք կկազդեին Ռուսաստանի վրա 20-րդ դարի
մեծ մասում:

Որոշ հիմնական արդյունքներ.

- **Ցարական վարչակարգի ավարտը.** դարավոր միապետությունը վերացավ:
- **Բոլշևիզմի վերելքը .** Լենինը և բոլշևիկները վերցրեցին իշխանությունը, որին հաջորդեց Ստալինի կողմից այդ իշխանության դաժան համախմբումը:
- **Քաղաքացիական պատերազմ և ռեպրեսիա .** Ռուսաստանի քաղաքացիական պատերազմը ավերեց երկիրը, և քաղաքական ռեպրեսիան Լենինի օրոք (և նույնիսկ ավելի շատ Ստալինի օրոք) լայն տարածում գտավ:

Հարգելի ընթերցողների հետաքրքրությունը բավարարելու ակնկալիքով, հույս ունենք մեզ կիրառեկեն սույն աշխատության մասին իրենց մտորումների և կառուցողական առաջարկների մասին:

Էդիկ Բաղդասարյան
(Էդ. Գերմանիկ)

Մայիսի 31, 2025թ.

Հայկական Ուսումնասիրությունների Կենտրոն

Տորոնտո, Կանադա

www.Edic-Baghdasarian.com

edbagh@gmail.com